

sacros canones, concilia et constitutiones Apostolicas in illorum constitutione. Eadem S. Congr. Immunit., in *Taurinen.*, 15 Martii 1650; l. XLIV *Decret. Paul.*, pag. 101.

(64. Injungitur episcopis status Pedemontis, ut sedulo curent, ne fiant fraudes circa patrimonia assignanda clericis in præjudicium communitatum et ne eadem patrimonia excedant quantitatem sufficientem pro quolibet ordinandorum episcoporum arbitrio juxta dispositionem sacri concilii Tridentini. Eadem S. Congr. Immunit., in *Pedemontana*, 28 Februarii 1638; lib. *Decret. Rocci*, pag. 70.

(65. Verum quando pater habens plures filios assignat duobus omnia sua bona in patrimonium, episcopus provideat, ne subreperant fraudes et informet. Ead. S. Congr. Immunit., in *Squillac.*, 9 Junii 1704; lib. III *Decret. Vallem.*, pag. 592.

(66. Patrimonii loco ad suscipiendos ordines sacros a Græcis assignari nequit dos uxoris. Bened. XIV, t. I, constit. 57, incip. *Etsi pastoralis*, § 7.

(67. * Constitui non debet patrimonium in industria clerici, ut si sit musicus, ludimagister, etc., ut respondit sacra congregatio, in *una Segunt.*, mense Oct. 1589. Sicut nec constitui potest in bonis mobilibus et semoventibus, ut respondit sac. c. Concil., 29 Nov. 1670, *Inst. eccles.*, 26, § 7.

(68. Patrimonium admissurum se profitetur Benedictus XVI, dum erat tantum archiepiscopus Bononien. in capellania amovibili, dummodo patronus obligasset fidem suam nunquam ab ordinato removendi illam capellaniam, quoadusque ille vixisset, vel quoadusque ordinandus non obtinisset aliud sive beneficium, sive patrimonium, et idem patronus, vel alius se pariter obstrinxisset ad alimenta ordinato præstanda, si forte impediretur a celebratione missæ. *Ibid.*, § 11.

* Utique consensus patroni requiritur, ad effectum, ne ordinatus ad titulum capellaniæ amovibilis removeatur, eoque accedente, potest quis ad h. titulum ordinari; modo tamen juspatron. esset hæreditarium, nam alias, non posset episcopus ordinare, etiam accedente consensu patronorum, qui non possent ligare manus successorum in jure patr. gentilitio, nisi isti essent hæredes eorum, qui consensum dedissent ordinationi et promissioni de non removendo; quippe tunc ex juris principis tenerentur præstare factum auctorum, cujus forent successores *. Amostaz., *De caus. piis.*, lib. III, cap. 1, n. 49; Piton., *De contrav. patron.*, allegat. 24, n. 33.

(69. Item admisit in censibus perpetuis, dummodo debitores census, si voluissent illum restituere, obligassent sese ad deponendam pecuniam in loco tuto, ad hoc ut in novis censibus vel stabilibus impenderetur. *Ib.*, § 12. Tunc autem curæ erit ordipato sub pœna suspens. de investienda pecunia.

(70. Si quis voluerit assignare de suo

patrimonium sufficiens ordinando, dummodo hæc liberalitas sit vera, et alienabilis absque licentia ordinarii, id ubique admitti poterit ex variis responsis sacræ congregationis. *Ibid.*, § 13. Curandum est tamen ut bona illa adeo libera sint ab aliis oneribus, ut remaneant ex iis sufficientia alimenta ordinato. *Ibid.*, § 14. Dummodo etiam absit omnis pactio facita, vel expressa extra instrumentum, ut possessio bonorum remaneat apud assignantem. Non valet assignatio patrimonii facta a patre respectu filii, cui in præjudicium legitimæ reliquorum filiorum omnia sua tribuit. Sicut nec admittitur, si pater transferat omnia sua in filium cum onere, ut se alat, nisi id expressum candide fuerit in instrumento patrimonii. *Ibid.*

(71. Si quis fictum patrimonium suum sciat et nihilo secius ordinationem recipiat, manet suspensus, ut ex can. *Neminem* et canon. *Cunctorum*, dist. 70, et ex decreto sacræ congregationis anni 1610. Si vero id nesciat, sciat autem ordinarius, et tamen ordinet, ordinarius quidem suspensionem non incurrit, tenetur tamen de suo ordinatum alere ex vi eorundem canonum, et sensu sacræ congregationis Concilii. *Ibid.*, § 16.

(72. Patrimonii alienatio absque ordinarii licentia ipso jure nulla est, ut ex decretis sacræ congregationis. *Ibid.*, § 28. Nec commutari potest in alia bona, vel in aliud pariter beneficium sine facultate ordinarii, ut ex similibus decretis. *Ibid.*, § 29. Nec tandem obligari possunt bona patrimonii adeo ut si forte accidat, ut debitum solvendum sit, nulla fieri executio poterit, nisi supra eorum honorum partem, quæ alimentis ordinati superfluit. Fas est tamen creditori recipere in solutum, seu vendere jus, quod post mortem transiret ad hæredes. Ita ex decretis sacræ congregationis, *ibid.*, § 30.

(73. Denique ordinati ad titulum beneficii resignare illud nequeunt, nisi facta mentione tituli, qui beneficio resignando adjacet, et concludentibus probationibus demonstratur aliam suppetere resignanti viam, qua commode sibi de victu provideat. Ita ex decretis sacræ congregationis, *ibid.*, § 30.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(74. Ad titulum patrimonii non posse ordinari, nisi eos, qui necessarii, vel utiles sunt Ecclesiæ, communiter traditur. At non in eo omnes conveniunt, quinam dicendi sunt vel utiles, vel necessarii Ecclesiæ.

(75. «Stimo utili alla Chiesa (recte inquit auctor notarum in *novissima concordata inita S. Sedem inter et serenissimum regem Neapolis*, c. 4, art. 2, n. 2), quelli, i quali si promovono allo stato ecclesiastico chiamati dal Sign. non già per ambizione, o per altro rispetto, o vantaggio umano, e che fanno sperare, che col di loro buono esempio, e dottrina possano edificare i po-

poli, e servire i parrochi, assistere ai vescovi, ed adempire alle parti, che sono proprie del loro istituto. Necessarij poi si considerano a riguardo del bisogno delle chiese, e del comodo de' popoli, accadendo che in un luogo, benchè numeroso di popoli, per mancanza di beneficj, capellanie, servizj di chiese, e simili, necessiti minor numero di ecclesiastici, e che all'incontro maggior numero si richiegga quantunque meno numeroso di popoli, e ciò per soddisfare al servizio delle chiese collegiali, cattedrali, ed altre chiese, che hanno bisogno del cotidiano

servizio del coro, o per adempire all' obbligo delle messe, e simili fondazioni; e concorrendovi l'utilità delle chiese, i vescovi devono essere più facili, perchè mai fu superfluo, e molto meno odioso il numero di buoni, e santi ecclesiastici, ma piuttosto da nostri popoli desiderato. »

(76. Recteque idem auctor *ubi supra*, n. 4, monet, quod: «Basta che per detto effetto vi concorra l'una, o l'altra, cioè, la comodità, o sia l'utilità, o la necessità della chiesa; » idque quia disjunctive loquitur conc. Trident., sess. XXI; c. 2, *De Reform.*

PATRINUS.

Vide verb. BAPTISMUS, art. 7, a n. 4 ad 43 (20).

PATRONUS PATRONATUS

MONITUM EDITORUM CASINENSIVM.

Sub v. JUSPATRONATUS, polliciti sumus hic sub v. PATRONATUS, PATRONUS inserere de hac materia lucubrationem ad formam tractatus pluribus sectionibus distinctam. Sed cum moles addit. ea sit, ut unus,

et alter *Fasciculus* ad id minime satis sit; idcirco, ne ab edendis Lucii nostri articulis nimium divertamus, disquisitiones ad rem post finem operis, tanquam in separato libello, collocabimus.

PATRONI BENEFICIORUM.

(1. Patronus ecclesiasticus tenetur præsentare ad beneficium curatum illum, quem digniorem putat inter approbatos ab examinabilibus, ex vi Tridentini, sess. XXIV, cap. 18, etiamsi de præelectione dignioris non fuerit ei facta interpellatio. Benedict. XIV, tom. II, *Bull.*, constitut. 4, incip. *Reddite Nobis*.

(2. Patroni ecclesiastici judicium in electione dignioris sequi tenetur episcopus, si nemo adversus patroni judicium reclamet. Secus vero si inter approbatos ab examinabilibus sit, qui reclamet a præelectione patroni. Idem, *ibid.* Vide infra verb. PRÆSENTATIO.

(3. * Patronus laicus præsentare tenetur digniorem ad beneficium curatum, ut ex S. Thoma, 2-2, q. 65, art. 2 ad 3, aliisque theologis firmatur, *Instit. eccles.* 7, §. 5, 8.

(4. Patronus, si promiserit conferre alicui beneficium ex motivo aliquo temporali, nempe quia sibi sit conjunctus sanguine, etc., non obligatur servare, quod spondit, tum præsertim, cum nondum beneficium

vacat. Ita ex S. Thoma, *Instit. eccles.* 23, § 28.

(5. Patroni præsentare possunt canonicos regulares Lateranenses, et SS. Salvatoris ad beneficia sæcularia curata et residentialia, cum præservatione Beneplaciti apostolici, aliisque conditionibus latius expressis, et per extensum positus a Benedicto XIV, t. I, constit. 135, incip. *Quod inscrutabili*, § 17 et 18. Vide infra verb. PRÆSENTATIO.

(6. Ex stylo Datarie, si lis inter patronos intra tempus præfixum finiri nequeat, provisio beneficii reservata est Papæ, ex allegatis per Rigant., tom. III, pag. 279, n. 191, in *Regulam 42 Cancellariæ*.

(7. Si patronus beneficii rectorem interficiat, ipse, et omnes ad patronatum jus habentes illud amittunt, ex cap. *In quibusdam*, De pœnis; Ben. XIV, *De synodo diac.*, lib. XIII, cap. 24, § 21. Sed vide libellum edit. Cas., *De jure patron.*, in fine h. operis.

(8. Alia ad rem, vide sub verb. BENEFICIA, art. 3, a n. 69, et art. 5, a n. 31, et verb. JUSPATRONATUS per tot., et signanter art. 4.

PATRONI SANCTI.

SUMMARIUM.

1. Electio sanctorum in patronos facienda est juxta decretum a sacra congregatione Rit. editum de mandato Urbani VIII, die 25 Martii 1650. — 2. Hoc decretum est in viridi observantia. Recurrentibus enim ad sacram congregationem Rit. pro approbatione electionis in patronum alicujus sancti, solet rescribi, quod doceant de servato decreto Urbani VIII. — 3. Et si in electione requisita dicti decreti observaverint, et locus non sit celebris notæ, solet concedi approbatio cum clausula: *Dummodo alium principalem patronum seu protectorem non*

habeant. — 4. Electio patroni non confirmatur a sacra congreg. Rituum ex solo motivo devotionis, sed ex aliis causis hic recensitis. — 5. In electione sancti in patronum non debent fieri promissiones, et vota servandi diem festum ejusdem de præcepto, et jejunandi in ejus vigilia. — 6. Excipitur tamen festum unius ex principalioribus patronis in quocunque regno, sive provincia, et alterius pariter principalioris in quacunque civitate, oppido vel pago, ubi hos patronos haberi et venerari contigerit; nam tale festum est de præcepto observandum. — 7. Excipiuntur etiam electiones sanctorum

(20) Unum adde, patrones olim sacris ministris lautum parasse convivium, quod coercuit Mogunianum concilium II, can. 16.

patronorum factæ ante emanationem supra allati decreti Urbani VIII. Tale enim decretum, licet irritet electiones postea factas vel faciendas, non irritat tamen electiones jam antea celebratas. — 8. Regulares tenentur celebrare festum et officium de patrono principali civitatis, et regni, aut provinciæ sub ritu duplici primæ classis, et sine octava. — 9. Ad officia vero de patronis minus principalibus, ac de sanctis diocesium non tenentur, nisi sint descripta in Calendario, et tunc non sub alio ritu, quam ibi assignato. — 10. Ad hoc autem, ut regulares teneantur ad officia patronorum principalium, et clerici sæculares etiam ad officia patronorum minus principalium, debent esse electi in patronos juxta conditiones requisitas in dicto decreto Urbani VIII. — 11. Regulares exempti, et utentes Breviario

(1. Electio sanctorum in patronos debet fieri juxta decretum a sacra congregatione Rituum editum de mandato Urbani VIII, quod ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur:

DECRETUM

Super electione sanctorum in patronos a Sacra Rituum Congr. de ordine S. D. N. Urbani PP. VIII, emanatum die 23 Mart. 1630.

« Sacra Rituum congregatio, annuente sanctiss. D. N. in electionem patronorum mandavit infrascripta in posterum servari debere, declarans quod aliter facta electio nulla sit ipso jure.

« Primo, quod eligi possint in patronos non solum, qui ab Ecclesia universali titulo sanctorum coluntur, non autem beatorum duntaxat.

« Secundo, quod de patrono civitatis electio fieri debeat per secreta suffragia a populo, mediante consilio generali illius civitatis vel loci, non autem ab officialibus solum, et quod accedere debeat consensus episcopi et cleri illius loci.

« Idemque servari debeat in patrono regni qui pariter eligi debeat per secreta suffragia a populo singularum civitatum provinciæ.

« Et quod repræsentantibus regnum, civitatem vel provinciam nulla competat facultas eligendi patronos, nisi ad hoc habeant speciale mandatum, et ulterius interveniat consensus episcopi et cleri dictarum civitatum.

« Et tertio, quod causæ electionis novorum patronorum debeant in sacra congregatione deduci, et ab ea examinari, ac demum causa cognita, ab eadem congregatione approbari, et confirmari.

« Et ne præmissorum ignorantia ullo unquam tempore possit allegari, eadem sacra Rituum congregatio supradictum decretum imprimi, et publicari mandavit. »

(2. Hoc decretum est in viridi observantia; nam recurrentibus universitatibus ad sacram congregationem Rituum pro approbatione electionis in patronum alicujus sancti, si preces dictis requisitis sunt destitutæ, rescribi solet: « Doceant de servato Decreto Urbani VIII; » prout non semel se vidisse testatur Monacell., tom. II, tit. 16, formul. 10, n. 11, vel « Pro concessione, servata forma Decreti Urbani VIII. »

(3. Alias vero, qui in electione requisita

Romano an possint recitare officia de patronis minus principalibus, et de festis diocesium solitis recitari a clero sæculari? — 12. Regulares sub ritu primæ classis, sed sine octava, tenentur recitare officium Sanctorum, qui provinciis ipsorum regularium præsumunt tanquam eorum patroni seu titulares. — 13. Officium patroni principalis loci tenentur omnes recitare sub ritu duplici primæ classis; clerici quidem sæculares cum octava, regulares autem sine octava. — 14. Si in locis diocesis nullus reperitur electus patronus, tenetur diocesis non solum ad festum de patrono civitatis, sed etiam ad octavam. — 15. In patronorum sive protectorum præcedentia servandus est ordo hierarchiæ Ecclesiæ, et inter ordinem hierarchicum, anterioritas in electione. — 16. Alia ad rem ad n. 18. — 19. Subnect. *Add. ex alien. man. ad. n. 30.*

Decreti observarunt, si locus non sit celebris notæ, solet concedi approbatio cum clausula: « Dummodo alium principale patronum, seu protectorem non habeant, » ut in *una Mazzarien.*, 30 Martii 1697, pro *Universitate Castræ Veterani*, et in *alia Lycien.*, 11 Julii 1699, pro *Universitate terræ Monteroni*.

(4. Hinc edoceri debet clerus et populus, quod electio sancti in patronum non debet fieri ex solo motivo devotionis, sed vel quia loci primus episcopus fuit, vel quia ibi corpus humatum reperitur, quia oriundus, et civis fuit, vel quia in necessitatibus mirabiliter populum protexit et adjuvit, vel tandem ob alias similes et congruentes causas, quæ in concilio Universitatis exprimi debent, prout expresse ex Gavanti, notat Monacell., l. c., num. 12, afferens insuper Decretum sacre congregat. Rituum, in *Alessanen.*, 6 Septembr. 1698.

(5. Item edoceri expedit clerus et populum, quod in hujusmodi patronorum electione fieri non debent promissiones et vota, quæ frequenter fieri solent ab Universitatibus, servandi diem festum patroni electi tanquam de præcepto, ac jejunandi in ejus Vigilia: nam has promissiones, et vota sacra congregatio Rit. non admittit, nec approbat, sed rejicit, et tantum ex devotione servari posse concedit; ut respondit in *Theatina*, 15 Martii 1689, pro clero et populo nonnullorum oppidorum, ut refert Monacell., *loc. cit.*, num. 12, et d., tom. II, lit. 13, formul. 1, n. 15, ubi dicit, se pluries vidisse, supplices libellos hac in re sacre congregationi Rituum porrectos pro confirmatione hujusmodi promissionum et votorum fuisse rejectos, et præcise in *Urbevitan.*, 6 Octob. 1696; in *Messanen.*, *loci Milazzi*, 26 Januarii, et in *Alessanen.*, *terræ Corsani*, 6 Sept. 1698. Hactenus Monacell.

(6. Excipitur tamen festum unius ex principalioribus patronis in quocunque regno sive provincia, et alterius pariter principalioris in quacunque civitate, oppido vel pago, ubi hos patronos haberi et venerari contigerit. Nam tale festum est de præcepto observandum, ut expresse statuit Urbanus VIII, constitution. incip. *Universa*, § 2.

(7. Excipiuntur etiam electiones sanctorum patronorum factæ ante emanationem

supra allati Decreti Urbani VIII, quia tale decretum, licet irritet electiones postea factas seu faciendas, non irritat tamen electiones jam antea celebratas, ut respondit sacra Rit. congregat., in *Trojanensi patronatus sancti Francisci Xaverii*, in qua fuit approbata electio facta in comitiis regni Navarræ: quæ resolutio tanquam juridica fuit per Rotam, proponente reverendissimo decano, approbata, considerato solum, quod ad evitandum præjudicium electionis antiquissimæ S. Firmi, debet uterque tanquam patronus coli, quod certo præsupponit validitatem electionis. Et in *Neapolitana patronatus ejusdem sancti Francisci*, sub die 16 Septemb. 1656. Et in terminis electionis patroni, qui ab Ecclesia universali titulo sancti nondum celebratur, post dictum decretum fuit observatum in admittance beati pro tunc et nunc Sancti Jacobi de Marchia, cujus electio anno 1620, atque adeo ante decretum editum, celebrata fuit, et deinde anno 1647, admissa, et solemnè repositione statuæ in *Thesaurum Neapolitanum* comprobata.

(8. Regulares tenentur celebrare festum et officium de patrono principali loci conventus, ac de patrono seu protectore principali civitatis, regni aut provinciæ sub ritu duplici primæ classis, et sine octava. Sacra congregat. Rituum, 3 Junii 1682, et 20 Martii 1683, ut patet in *Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani*, n. 78 et 80. (9. Ad officia vero de patronis minus principalibus, ac de sanctis diocesium non tenentur, nisi sint descripta in Calendario, et tunc non sub alio ritu, quam ibi assignato. Cit. *Rubr. particul.*, d. n. 78, ex decreto S. congregationis Rit. ibi adducto.

(10. Ad hoc autem, ut regulares teneantur ad officia patronorum principalium et clerici sæculares etiam ad officia patronorum minus principalium, debent esse electi in patronos juxta conditiones præscriptas in d. Decreto Urbani VIII adducto, supra, n. 1.

(11. Regulares exempti utentes Breviario Romano an possint recitare officia de patronis minus principalibus et de sanctis diocesium, seu solitis recitari in diocesium in quibus existunt? Vide verb. OFFICIUM DIVINUM, art. 3, n. 86.

(12. Regulares sub ritu primæ classis, sed sine octava, tenentur recitare officium Sanctorum, qui provinciis ipsorum regularium præsumunt, tanquam eorum patroni seu titulares. *Rubr. particular. nostri Breviarii Franciscani*, n. 77.

(13. Officium patroni principalis loci tenentur omnes recitare sub duplici primæ

(21) Præter sanctos locorum patronos, de quibus hactenus auctor egit, sunt et alii plures sancti, quibus pietas Christiana præfaturas super certis vitæ generibus, et negotiis, vel etiam malis certis ardentibus ascripsit. Confer Raynaudum, tom. VIII, operum, ubi *De titulis cultus sanctorum specialibus*, et si licet, Fabricii, *Bibliographiam antiquariam*, p. 362 seqq., ubi tamen protestantium more hujusmodi patronatus insectatur, et irritet. In his qua-

classis; clerici quidem sæculares cum octava, regulares autem sine octava. Sacra congregat. Rit., 27 Maii 1628, et pluries in aliis decretis.

(14. Si in locis diocesis nullus reperitur electus patronus, tenetur diocesis non solum ad festum de patrono civitatis, sed etiam ad octavam. Sacra Rit. congregat., 28 Sept. 1658.

(15. In patronorum sive protectorum præcedentia servandus est ordo Hierarchiæ ecclesiæ, et inter ordinem hierarchicum anterioritas in electione. Sacra Rit. congregat., 12 Martii 1690.

(16. Patronus civitatis, nationis, et hujusmodi non constituitur sanctus aliquis, nisi ab Ecclesia universa titulo sancti colatur. Benedict. XIV, tom. II, constit. 29, incip. *Jampridem*, § 22. (17. Patroni principales plures sancti, ad sedandas populorum controversias, interdum a Sede Apostolica conceduntur. Idem, *ibid.* (18. Patroni principales urbis Romæ denominandi sunt SS. apostoli Petrus et Paulus. Idem, in *Appendic.*, n. 4, pag. 29.

(19. Sacrum tribunal Rotæ, « in *Tarentina celebrationis festivitatis super processione*, 26 Junii 1744, § 6, coram reverendiss. P. D. Canilliac Decano, in medio reliquit; an approbatio, (sunt ejus verba) seu confirmatio Apostolica in electione S. patroni necessaria duntaxat sit ad certos principales effectus, ex. gr. vel ad effectum concedendi officium, et missam propriam, vel ad effectum recitandi officium sub ritu duplici secundæ classis, vel denique ad effectum determinandi festum de præcepto, quod alias non esset; non autem requiratur ad alios, et quoscunque effectus, licet minus principales, qualis reputatur ille celebrandi cum exteriori pompa et solemnitate diem a S. Sede in honorem ejusdem sancti consecratam, cum catholicæ gentis pietatem ac devotionem fovere quoquo modo deceat, ac nutrire. »

(20. Illud tamen ex mente ejusdem supremi auditorii in d. *Tarentina celebrationis festivitatis super processione*, § 6, certum est quod si actus electionis sancti in patronum præcesserit Decretum Urbani VIII, quo necessitas hæc approbationis sacre congregationis Rituum imposita est, ea non requiratur, tametsi actus ille post decretum hoc fuerit innovatus et confirmatus. Præsumitur itidem hæc approbatio S. congregationis Rituum ex centenaria observantia, ut firmavit idem Tribunal in d. *Tarentina celebrationis festivitatis super processione*, § 7 (21).

tuordecim opitulatores, seu auxiliares generales in quocunque calamitatis genere implorandi sunt, sancti Blasius, Dionysius, Erasmus, Pantaleo, Vitus, Georgius, alii Gregorius appellant, Cyriacus, Christophorus, Achatius, Eustochius, Agidius, Sanctæque Barbara, Catharina et Margarita, de quibus Martinus Crusius in *Corona anni*, t. II, p. 280 seq.

PAUPERTAS.

Vide verb. VOTUM, art. 2, n. 43 ad 116.

PAX.

SUMMARIUM.

1. Pax est vinculum charitatis et spiritualis virtus. — 2. Pacem cum alio facere nullus est compellendus, sed sufficit pro foro conscientiae intus injuriam remittere. — 3. Pacis osculum viris ecclesiasticis in choro sedentibus, non cum instrumento, sed osculo oris dandum est. — 4. Pacis osculum nulli etiam praesidenti, vel regio consiliario dandum

(1. Pax est vinculum charitatis, et spiritualis virtus, qua salvamur, et in bono pacis consistit universorum salus. Leo X, const. 20, incip. *Pastor*.

(2. Pacem cum alio facere nullus est compellendus, sufficit enim pro foro conscientiae intus injuriam remittere. Sac. congr. Episcop. et Regular., in *Cajetana*, 15 Novemb. 1588; apud Sellium, in *Selectis canon.*, cap. 17, num. 24; et Barbosam, in *Summa Apostolicar. decision.*, verb. *Pax*, num. 2. Signis tamen externis animus remittentis ostendi debet, prout notavit Rom. Theol., in *Edit. Rom.*, 1768. Ego quidem retuli Decretum sac. cong. Episc. ad litteram prout jacet, *loc. cit.*, caeterum probe sciens cuique esse compertum, quod veniam legitime petenti, tenetur quilibet non tantum interius injuriam remittere, sed etiam externa remissionis signa ei ostendere. Videantur ad rem quae tradidi sub. verb. *Virtus*, a num. 34 ad 39.

(3. Pacis osculum viris ecclesiasticis in choro sedentibus, non cum instrumento, sed cum osculo oris dandum est. Sac. cong. Rit., in *Messanen.*, 8 Julii 1620: apud Sel-

est ante episcopum. — 5. Pax et thus debet dari Domino loci juxta formam libri caeremonialis. — 6. Pax non debet dari domino loci et aliis laicis, nisi post datam pacem omnibus de choro, et tunc debetur non a beneficiato, sed ab aliquo ministro cotta induto, non cum osculo, sed cum instrumento. — 7. Pax mulieribus non datur. Et aliquando an danda sit, remittitur arbitrio episcopi.

lium, *loc. cit.*, num. 25; et Barbos., *loc. cit.*, num. 3.

(4. Pacis osculum nulli, etiam praesidenti vel regio consiliario dandum est ante episcopum. Sac. cong. Rit., in *Granaten.*, 9 Maii 1606; apud Sellium, *loc. cit.*, num. 26, et Barb., *loc. cit.*, num. 4.

(5. Pax et thus debet dari domino loci, juxta formam libri caeremonialis. Sac. congreg. Rit., in *Strongolen.*, 4 Martii 1606; apud Sellium, *loc. cit.*, num. 29, et Barbosam, *loc. cit.*, num. 6.

(6. Pax non debet dari domino loci et aliis laicis, nisi post datam pacem omnibus de choro, et tunc debetur non a beneficiato, sed ab aliquo ministro cotta induto, non cum osculo, sed cum instrumento. S. Cong. Rit., in *Pacen.*, 21 Martii 1609, et in *Calagurit.*, 5 Jul. 1614; apud Sell., *loc. cit.*, num. 20 et Barbos., *loc. cit.*, num. 7.

(7. Pax mulieribus non datur. Sac. cong. Rit., in *Lucerin.*, 3 Junii 1617, et aliquando an danda sit? remittitur arbitrio episcopi. Eadem sac. congreg. Rit., in *Pacen.*, 28 Januarii 1612; apud Sellium, *loc. cit.*, num. 11; et Barbos., *loc. cit.*, n. 8.

PAX RELIGIOSA.

Brevis expositio conventionum circa materias relig. cum protest. initarum.

(1. Anno 1517, Martinus Lutherus monasticæ vitæ et religionis catholicæ desertor, nova contra avitam fidem dogmata spargere cepit, quem proin non solum Leo X, Summus Pontifex, sed etiam imperator Carolus V, per edictum Wormatiense anno 1521, die 8 Maii datum, « tanquam membrum ab Ecclesia Dei separatum, perniciosi schismatis auctorem, pertinacemque hæreticum damnavit. » Cui edicto cum imperator, et status imperii in sequentibus comitiis sæpius inhærent, sectatores Lutheri, contra intentatas pœnas protestando, *Protestantium* nomen adepti sunt. Doctrinam eorum Philippus Melancthon formula quadam complexus est, quæ a loco ubi, anno 1530, exhibita fuit, *Augustana confessio* dicitur, ab imperatore in publicis comitiis rejecta.

(2. Salutem hucusque novatores quærebant in mora, appellando identidem ad concilium generale, vel nationale; demum fortius præsidium in armis quærendum rati, fœdus Schmalcaldicum in finibus Thuringiæ inierunt. Carolus autem imperator multum

remisit a primo suo zelo, quod testatur transactio Norimbergensis anno 1532, ejusque confirmatio in comitiis Ratisbonensibus. Sed ferociores inde expertus confessionis augustanæ asseclas, aperto bello ab iis petitus. Duces præcipui erant Joannes Fridericus elector Saxoniae, et Philippus landgravius Hassiæ; prior in pugna Mihlbergensi captus est; alter se ipsum spontanea deditioe captivum stitit anno 1547.

(3. Mitius, quam rei opportunitas expe-tere nonnullis videbatur, victoria usus est Carolus. Unde sequenti anno 1548, in comitiis Augustanis processum est famosum illud *Interim*, seu Decretum per viginti sex articulos declarans quid in causa religionis interim tenendum sit, donec controversiæ per concilium generale finirentur, quod jam Tridenti anno 1545, initium sumpserat, sed anno 1547 Bononiam translatum, et demum per aliquot annos suspensum. Postquam vero illius reassumptio a Julio III, Pontifice, indicta fuerat, status imperii rursus controversiarum fidei decisionem concilio submittebam statuerunt.

(4. Sed mox novas turbas inopinato excitavit Mauritius Saxoniae elector, ipso electoratu, aliisque plurimis beneficiis ab imperatore ornatus. Unde Ferdinandus, Romanorum rex nomine fratris sui Caroli imperatoris, aliis bellis distenti, intervenientibus quibusdam principibus imperii, cum Mauritio, et Fœderatis *Transactionem Passavii* iniiit 2 Augusti 1552. Ubi quantum ad rem nostram spectat, conventum fuit, ut intra semestre celebrarentur comitia, in quibus de via componendi dissidia religionis per concilium generale, aut nationale, etc., deliberaretur: interim confessioni Augustanæ addictis nulla in imperio molestia, violentia, aut contemptus propter religionem inferretur, sicut vicissim nec illis, qui veteri religioni adhærent.

(5. Transactio ista demum anno 1555, confirmata fuit Augustæ Vindelicorum in publicis comitiis, *Pace religionis*, ut vulgo vocatur, 25 Septembris ibidem conclusa. Ea ejus capita ex Francisci Ignatii Wedekin dissertatione historica juridica, Fuldæ edita 1738, et a P. Schmidt in tomum X, sui *Thesauri juris ecclesiastici* illata p. 425.

I. Nullus status imperii propter Augustanam confessionem invadatur, lædatur, opprimatur, neque invitatus ab illa, ejusque fide, ritibus, ordinationibus, quas instituerunt protestantes, vel instituturi sunt, in suis principatibus ac dominiis repellatur, gravetur aut contemnatur.

II. Vicissim status Augustanæ confessionis contra catholicos nihil attentent.

III. Controversa religio aliter, quam Christianis, amicis, ac pacificis viis et mediis non componatur.

IV. Qui alterutri harum religionum addicti non sunt, hac pace non comprehendantur.

V. Si archiepiscopus, episcopus, prælatus, aliisque quispian ordinis ecclesiastici a catholica religione recesserit, ecclesias, ac beneficia cum fructibus absque mora quidem, sed sine detrimento honoris sui relinquat.

VI. Bona ecclesiastica, ante transactionem Passaviensem occupata, quæ ad immediatos imperii non pertinent, neque intra, neque extra judicium repetantur.

VII. Ecclesiastica jurisdictio adversus Augustanam confessionem, ejusque ministros, ritus, ordinationes, quas instituerunt, aut instituent, quiescere, atque suspensa esse, et manere debet.

VIII. Catholicis redditus, census, pensiones salvæ maneant, salvis juribus sæcularibus ejus status, in cujus territorio isthæc sita sunt; ecclesiarum quoque ministeriis, parochiis, scholis, eleemosynis, hospitalibus, ex iis bonis provideatur, non attentato religionis discrimine.

IX. Si super his præstationibus lites oriantur, per arbitros componantur.

X. Nullus status alium, ejusque subditos ad suam religionem compellat, nec eos arte aliqua ad se attrahat, aut contra magistra-

tum suum in tutelam suscipiat, aut ullatenus defendat.

XI. Si aliqui religionis ergo ex statu, seu catholicorum, seu protestantium provinciis alio migrare velint, emigratio, bonorumque distractio consueto emigrantium tributo, et si mancipia fuerint, lytro persoluto, absque impedimento, et honoris, obligationumque præjudicio concedatur.

XII. Si compositio religionis in concilio generali, aut nationali, aut tractatione imperiali comitiorum non sequatur, nihilominus pax ista secundum omnes supra dictos articulos vigorem obtineat, usque ad finalem religionis compositionem, atque ita modo jam dicto, et alias undequaque constans, absoluta, sive inconditionata, et perpetua pax constituta, et decreta sit, ac maneat.

XIII. Et hac pace libera quoque nobilitas Cæsari immediate subjecta comprehendatur.

XIV. In civitatibus imperii utraque religio, ubi aliquandiu viguit, etiam in posterum ita maneat; et neutra pars alterius religionem et ritus abroget, vel ad eam deserendam alios compellat, sed utraque pacifice et quiete cohabitent.

XV. Constitutiones imperii, vel aliæ ordinationes contrariæ nihil huic paci derogent, neque declaratio in contrarium dari, impetrari, acceptari possit, data vero, impetrata, acceptata nullius sit roboris, sive in judicio, sive extra.

XVI. Hos articulos cæsar, rex, eorumque successores inviolate observabunt, nec contra, seu ex potestatis plenitudine, seu ex alio prætextu agent, neque suo nomine agi permittent; idem præstabunt principibus, prælati, comites et civitates imperii, eorumque successores, et hæredes sub obligatione cæsareæ, regiæ et principalis dignitatis, fidei et fidelitatis in verbo veritatis, omni dolo secluso.

XVII. Ex utraque parte nec Cæsar, nec ullus status alterum quocumque modo per se, vel per alios gravet, opprimat, lædat. Si quis adversus hanc pacem alteri vim, aut molestiam intulerit, cæsar, aliique status, id faciendi non solum consilium, auxilium, patrocinium nullum præstabunt, sed contra alteram partem, auxilio et patrocinio juvabunt.

XVIII. Camera imperialis præses, et assessores secundum hanc pacem, non attentata religione, partibus jus dicant, neque contra hæc processum, aut mandatum decernant, vel alio modo, agant.

(6. In istis pacis articulis nullum confessionis Augustanæ dogma approbatur, aut discutitur; sed solummodo intenditur tranquillitas publica, *tractatu de religione in aliud opportunum tempus dilato*. Eventus autem docuit, occasione hujus pacis, errores latius esse sparsos, quietem imperii magis turbatam. Nam cum in conventionem ista nihil statueretur de modo, quo status imperii in causa religionis erga subditos se